

De geboorte van een veulen

Het voorjaar is begonnen en de eerste veulens zijn al geboren. De geboorte en eerste opvang van een veulen gaan niet zonder risico's. Een goede voorbereiding is daarom van groot belang.

EVA DIETERMAN, dierenarts bij de Universiteitskliniek voor Paarden, Utrecht.
Met dank aan de Veulenbrigade van de Universiteitskliniek voor Paarden in Utrecht

De afweer van een veulen na de geboorte is afhankelijk van de biest van de merrie. Bij paarden worden namelijk nauwelijks antistoffen overgedragen via de placenta (moederkoek) tijdens de dracht. Om te zorgen dat er voldoende antistoffen in de biest zitten, is het belangrijk om vier tot zes weken voor de geboorte de merrie te vaccineren tegen influenza en tetanus. Daarnaast is het aan te raden de merrie zes weken voor de geboorte te ontwormen. Wanneer de vulva van de merrie dichtgehecht is aan het begin van de dracht, kan deze het best twee weken voor de verwachte datum van de bevalling opengemaakt worden. Enkele dagen voor de geboorte kan de merrie beginnen met kegelen (wasachtige druppels

aan de spenen). Als de merrie hierbij veel melk laat lopen, gaan hiermee ook de kostbare antistoffen verloren. In de meeste gevallen wordt er in deze situatie in overleg met de dierenarts besloten de biest op te vangen en in te vriezen. Na de geboorte kan de biest au bain marie opgewarmd (tot maximaal 37°C) worden en alsnog aan het veulen worden gegeven met behulp van een maagsonde.

De geboorte

De geboorte van een veulen behoort vlot te verlopen. Normaal gesproken wordt een veulen binnen 30 minuten zonder hulp geboren. Het is belangrijk om ervoor te zorgen bij de geboorte aanwezig te zijn. Omdat het exacte moment soms lastig te bepalen is, zijn er verschillende soorten geboortearmen op

de markt, zoals een alarm aan een singel, een halster, of een vastgehechte chip in de vulva. De geboorte van een veulen bestaat uit drie fasen:

- **Fase 1: voorbereiding en ontsluiting**
In deze fase vinden baarmoedercontracties plaats, ontsluit de baarmoedermond zich en draait het veulen in de baarmoeder. Deze fase kan 30 minuten tot 6 uur duren.
- **Fase 2: uitdrijvingsfase**
In de meeste gevallen zal de merrie hierbij op haar zij liggen en buikpersen vertonen. Het veulen draait het geboortekanaal in. Als eerste is de pootjesblaas (amnion) zichtbaar met daarin twee voorvoetjes en een neusje. Het amnion zal in de meeste gevallen uit zichzelf scheuren als de schouders van het veulen eruit komen. Deze uitdrijvingsfase

duurt gemiddeld 10 tot 30 minuten. Het is belangrijk dat deze fase van de bevalling vlot verloopt omdat het veulen anders in zuurstofnood kan komen. Bij een te traag verlopende bevalling dient dan ook direct een dierenarts gewaarschuwd te worden.

- **Fase 3: uitdrijven van de nageboorte**
Zodra het veulen geboren is, zit het vaak nog vast aan de merrie via de navelstreng. Omdat er op dat moment nog bloed wordt overgepompt van de merrie naar het veulen, is het belangrijk om merrie en veulen zo lang mogelijk rustig te laten liggen. De navelstreng zal, wanneer merrie of veulen gaan bewegen, uit zichzelf breken. Wanneer de navelstreng gescheurd is, kan het uithangende vlies worden opgebonden om te voorkomen dat het scheurt. Normaal gesproken wordt de nageboorte binnen 30 tot 90 minuten afgedreven. Wanneer dit na 3 uur nog niet gebeurd is, zal moeten worden ingegrepen omdat het achterblijven van (een deel) van de placenta al snel grote gevolgen kan hebben voor de gezondheid van de merrie.

Placenta

Het is belangrijk de placenta te controleren op volledigheid en structuur. De placenta bestaat uit verschillende onderdelen:

- **De waterblaas (allantochorion):** het grootste onderdeel van de placenta. Het allantochorion is over het complete oppervlak verbonden met de baarmoederwand. De baarmoederkant van het allantochorion ziet eruit als een egale, soepele donkerrode zak met kleine regelmatig gevormde uitstulpingen (vlokken) met

daarin zeer veel dunne bloedvatjes.

De kant van het veulen is juist lichtroze en glad.

- **Cervical star:** een stervormige plek op het allantochorion zonder vlokjes. Dit is de plek waar het allantochorion tegen de baarmoedermond aan ligt tijdens de dracht en waar het breekt tijdens de geboorte.
- **Navelstreng:** de bloedvaten van het allantochorion komen samen in de navelstreng die via de navel het veulen binnentreedt.
- **Pootjesblaas (amnion):** Dit is het dunne, doorzichtige melkwitte vlies dat normaal gesproken als eerste zichtbaar is als een veulen geboren wordt. Ook in dit vlies zijn dunne bloedvaten te zien.

Eerste levensdag veulen

Na de geboorte kan het grootste deel van de veulens binnen 5 minuten z'n hoofd op houden, binnen 2 uur staan en drinken en binnen 6 tot 10 uur plassen. Binnen een dag zal de eerste harde mest (meconium) over moeten gaan op gele zachtere melkmest. Zwakke of zieke veulens zijn vaak in alles trager. Wanneer dit wordt opgemerkt, is het belangrijk snel te handelen. Pasgeboren veulens kunnen zeer snel achteruitgaan.

Biestopname

Een veulen moet 2 tot 3 liter biest opnemen in de eerste 8 uur om ervoor te zorgen dat het voldoende afweer heeft tegen infecties. Een gezond veulen drinkt meerdere keren per uur bij de merrie. Als de uier te vol blijft, is dat een teken dat het veulen mogelijk te weinig drinkt.

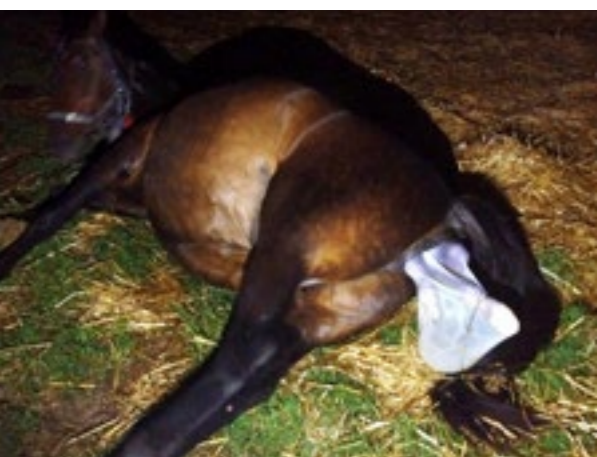
In tegenstelling tot sommige andere diersoorten

is het veulen voor het opnemen van antistoffen volledig afhankelijk van de biest. De eerste 12 uur na de geboorte is de darm van het veulen het best doorlaatbaar voor antistoffen. De twaalf uur daarna is de opname van antistoffen beperkt en na 24 uur vindt er geen opname meer plaats. Het drinken van voldoende biest in de eerste 24 uur na de geboorte is dus van groot belang voor de weerstand van het veulen. Naast de hoeveelheid biest is de kwaliteit van de biest van belang. Goede biest is dik, geel en plakkerig. Bij verdenking van te weinig opname, is het belangrijk om snel in te grijpen en de biest door een dierenarts te laten geven met behulp van een maagsonde. Het geven van biest of melk via een fles brengt een risico op een verslikking en eventueel een longontsteking als gevolg met zich mee en is dus niet aan te raden.

Of het veulen voldoende antistoffen binnen heeft gekregen kan 24 uur na de geboorte worden gemeten via een IgG-bloedtest. Als er sprake is van een te laag IgG kan hier op worden ingegrepen door middel van het geven van een plasma-infuus.

Conclusie

De geboorte van een veulen moet vlot verlopen. Bij een lastige of lange partus loopt een veulen snel risico op zuurstoftekort. Veulens met problemen zijn vaak in alles net iets trager maar kunnen ons de eerste 24 uur foppen. Let daarom goed op de ontwikkeling van een veulen binnen de normaalwaarden verloopt en wacht niet te lang met het inschakelen van dierenarts of doorsturen naar een kliniek.

Begin uitdrijvingsfase met nog gesloten amnionvlies.

Nog aangekoppelde navelstreng tussen merrie en veulen net na de bevalling.
FOTO'S: MET DANK AAN ANNA LOTTE BOS

Placenta uitgevouwen in omgekeerde F-vorm.

Placenta met veulen- en baarmoederkant van allantochorion zichtbaar.

Normaalwaarden veulen

Optillen hoofd	< 5 minuten
Staan	< 2 uur
Drinken	< 2 uur
Eerste mest (meconium)	< 6 uur
Plassen	< 6-10 uur
Melkmest produceren	< 24 uur
Biestbehoefte	2-3 liter biest in de eerste 8 uur

